

COMPETENȚA INTERCULTURALĂ: INSTRUMENTE DE EVALUARE

GHID METODOLOGIC

PENTRU CADRELE DIDACTICE PREUNIVERSITARE

Autori:

Rima Bezede, Tatiana Cartaleanu, Olga Cosovan,
Viorica Goraș-Postică, Angela Grama-Tomiță,
Rodica Solovei, Elena Suff

CZU

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sînt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

str. Armenească, 13, MD-2012

tel.: (+373 22) 54 25 56, fax: 54 41 99

e-mail: prodidactica@prodidactica.md

Consiliul Național al Tineretului din Moldova

str. Petru Rareș, 18, MD-2005

tel.: (+373 22) 23 51 75, 23 30 88

e-mail: cntm.corespondenta@gmail.com

Cartea apare în cadrul proiectului „Dialog intercultural în Moldova”, implementat de Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM), cu suportul financiar al Fundației Elvețiene pentru Copii *Pestalozzi* (PCF). Consiliul Național al Tineretului din Moldova este structura asociativă a 46 de organizații de tineret, forul de reprezentare și promovare a drepturilor și intereselor tinerilor din Republica Moldova. Recunoașterea educației și calitatea învățării pe tot parcursul vieții constituie una dintre prioritățile stipulate în Strategia organizației pentru 2014-2018. Obiectivele specifice ale CNTM vizează promovarea educației interculturale în Moldova prin formarea competențelor interculturale la copii și tineri, precum și dezvoltarea capacităților de realizare a competențelor interculturale ale partenerilor locali.

Coordonator: Viorica Goraș-Postică

Colecția *Biblioteca PRO DIDACTICA*

Seria *Auxilia*

Copertă și procesare computerizată: Nicolae Susanu

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate. _____

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

CUPRINS

Prefață	4
Instrumente în baza comunicării orale	7
Jocul de rol.....	15
Testul docimologic	21
Chestionar pentru cadrele didactice	25
Studiul de caz.....	28
Evaluarea competenței interculturale în baza resurselor grafice	34
Proiectul.....	41
Glosar.....	47

PREFAȚĂ

Instrumentele de evaluare a competenței interculturale reprezintă o gamă largă de abordări didactice de determinare a nivelului de dezvoltare a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor, manifestate prin comportamente variate în diferite contexte de viață. Cadrul didactic va opta pentru un instrument sau altul, în funcție de disciplina pe care o predă, de vârsta elevilor, dar și de gradul de cunoaștere și manifestare a competenței interculturale în viața cotidiană, inclusiv școlară, a elevilor de vîrstă gimnazială și liceală. Ca suport metodologic pentru formarea și evaluarea competenței interculturale propunem și auxiliarul didactic "Competența interculturală", elaborat de formatorii Centrului Educațional PRO DIDACTICA, cu sprijinul financiar al proiectului "Dialog intercultural în Moldova", ediția 2015.

De la chestionarul de evaluare, completat de profesor pentru fiecare elev, pînă la testul docimologic, oferit elevilor în mod individual, pentru a constata nivelul competenței interculturale, cu toate componentele sale, de ordin teoretic și practic, autorii propun o diversitate de instrumente, așa încît să poată răspunde unor interese și nevoi educaționale specifice.

Probele de evaluare orală ar putea să-i asigure clasei vizibilitate (care lipsește în evaluările scrise), dîndu-i profesorului posibilitatea de a oferi un feedback imediat, direct și verbal, iar elevilor – oportunitatea de a participa la evaluarea reciprocă. O intervenție verbală (un discurs, o prezentare în văzul tuturor) permite comentarii și discuții imediate – fapt ce contribuie la formarea și dezvoltarea competențelor vizate, reperînd atît succesele, cît și problemele sau lacunele. Una dintre dificultățile inevitabile ale aplicării probelor de evaluare orală o va constitui imposibilitatea de a-i trece concomitent pe toți elevii prin aceeași încercare, dar ș-ar putea întîmpla ca acesta să nu fie obiectivul evaluatorului. Avem convingerea că asemenea competențe nici nu așteaptă o evaluare cu notă, ci oportunități de aprofundare sau corectare, dîndu-i profesorului prilejul de a înțelege cum se va comporta elevul în anumite circumstanțe și de a-l ajuta să devină un om bun: îngăduitor, înțelegător, tolerant, empatic.

Evaluarea competenței interculturale prin *studiul de caz* trebuie să-l apropie pe elev de contextele reale de manifestare a acestei competențe. În comunitate și în școală, acasă și în călătorii, oricine se confruntă cu alte tradiții, obiceiuri, uzanțe de viață cotidiană. Problema deschisă este *Cum procedezi sau ai proceda în cazul...?*, iar pentru soluționarea

ei este nevoie de cunoștințe (acestea ne permit să înțelegem în ce constă problema sau cazul), abilități de a analiza situația (de a propune soluții pertinente) și deprinderi existențiale, care generează comportamente (în condiții de clasă, acestea sînt doar verbale, elevii descriu și argumentează soluția). Viața însăși oferă zilnic zeci de cazuri de acest gen, fără a acorda punctaj și calificative, dar încurajînd – sperăm – comportamentele civilizate.

Evaluarea în baza resurselor grafice are avantajul flexibilității. Pornind de la algoritmul propus, profesorul poate utiliza imaginile care îi sînt disponibile: descărcate din Internet și scoase la tipar sau proiectate pe peretele clasei, xeroxate dintr-o carte sau revistă, decupate dintr-un pliant turistic sau catalog de mărfuri și servicii. La rîndul lor, elevii au și ei, în anumite limite, libertatea de a alege instrumentele pentru desen și stilul imaginilor/pictogramelor pe care le prezintă. La evaluare, vizibilitatea desenelor (dimensiuni și culori potrivite) și claritatea mesajului vor avea prioritate asupra aspectelor pur estetice.

Proiectul reprezintă o metodă eficientă de formare-dezvoltare-evaluare a competenței interculturale de manieră interdisciplinară și pot fi realizate în cadrul etapei *Extindere* la disciplinele școlare *Istorie, Educație civică, Limba și literatura română, Geografie, Educație muzicală* etc.

Autorii

* * *

De-a lungul perioadei de implementare, Consiliul Național al Tineretului din Moldova, prin intermediul proiectului "Dialog intercultural în Moldova", a contribuit la creșterea nivelului de toleranță și la îmbunătățirea dialogului dintre minoritățile etnice și culturale din Republica Moldova. Astfel, au fost organizate schimburi interculturale și școli de vară cu participarea tinerilor de mai multe etnii, s-au desfășurat proiecții de film, ateliere, flash mob-uri etc., datorită cărora tinerii au avut posibilitatea să interacționeze, să cunoască, prin diferite activități neformale, ce înseamnă *interculturalitate, toleranță, nediscriminare* și cum ar trebui să se comporte în situații în care acestea sînt încălcate.

Un rol imperios în dezvoltarea educației interculturale la tineri, pe lîngă familie, îl au școala și profesorii. Este foarte importantă implicarea mai multor actori sociali, pentru că astfel este creat un spațiu de dialog între diverse comunități, este promovată toleranța și nediscriminarea în rîndul acestora.

Prezentul ghid propune un set de instrumente care permit evaluarea competenței interculturale la elevi și oferă posibilitatea profesorilor de a înțelege comportamentul acestora, prin intermediul mai multor activități interactive, în cadrul anumitor discipline

școlare. Tinerilor li se prezintă situații concrete de discriminare, aceștia reacționând, interpretând și venind cu soluții. Devenind empatici, ei ies din zona lor de confort și împărtășesc trăiri și emoții.

Ghidul de față este de o importanță aparte. Pe de o parte, acesta reprezintă o sursă sigură și concretă, din care profesorii pot extrage informații și detalii ce le-ar permite crearea unor portrete și atitudini comportamentale. Pe de altă parte însă, este un instrument de educație neformală, prin care tinerii, în mod simplist și interactiv, sînt puși în diferite roluri: simt, empatizează, conștientizează în ce constă problema și cum să o soluționeze. Limbajul accesibil și „prietenos” permite utilizarea ghidului în cadrul mai multor discipline și situații, iar nivelul de toleranță și de cunoștințe în domeniul competenței interculturale este testat cu mai multe grupuri.

Echipa de proiect

INSTRUMENTE ÎN BAZA COMUNICĂRII ORALE

INSTRUMENTUL 1. *Harta empatiei*

Vîrsta: 11-14 ani

Obiectiv de evaluare:

Elevul va putea să empatizeze cu persoana din cazul descris, făcînd dovada înțelegerii situației.

Descrierea tehnicii:

Harta empatiei se aplică pentru a testa cunoștințele elevilor despre viața din alte țări și capacitatea de a se transpune în pielea unor persoane/personaje, împărtășind sentimentele pe care acestea le trăiesc.

Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Evaluarea se desfășoară în 4 grupuri egale numeric, elevii sînt distribuiți aleatoriu.
- ✓ Sînt necesare 4 foi de poster și markere.
- ✓ Sarcinile pe care le primesc grupurile sînt diferite, dar cazul cercetat este același.

Algoritm:

1. Pe fiecare poster se face un desen care reprezintă o persoană imagină (un cap/o față); se indică numele și i se conturează identitatea: ce vîrstă are, unde trăiește, cu ce se ocupă; din ce cauză sau cu ce scop se află în Republica Moldova.
2. Se prezintă o situație de viață apropiată elevilor: această persoană vine în clasa voastră pentru prima dată.
3. Fiecare poster primește un titlu: "Gîndește", "Vede", "Aude", "Simte".
4. Elevii urmează să empatizeze cu personajul, imaginîndu-și care sînt gîndurile, impresiile, trăirile, sentimentele sale la primul contact cu instituția/clasa lor.

Exemple:

1. Narcisa-Andreea Popescu, 12 ani, care a studiat într-o instituție similară în România s-a transferat în școala voastră.2. Flavio Munteanu, 14 ani, care e stabilit în Italia, frecventează acolo școala și vor-bește româna doar în familie, aflîndu-se în vizită la rude, a primit permisiunea de a asista la lecții, în clasa voastră, cîteva zile.

EMPATIE s. f. Proces complex (perceptiv, intelectual, afectiv) constînd în identificarea subiectului cu obiectul cunoașterii și în proiectarea stărilor proprii asupra acesteia din urmă, subiectul trăind în sine viața altuia.

3. Thomas Grey, un profesor de 30 de ani din Marea Britanie, care a studiat limba română în țara sa, a venit în școala voastră pentru a vă preda, timp de un an, limba engleză.
4. Midori Yuki, o japoneză specializată în arta ikebana, vorbitoare de limbă engleză (pe care voi o studiați), a sosit, în cadrul unui proiect de promovare a culturii japo-neze, în școala voastră, pentru a preda câteva lecții elevilor care frecventează cercul de floristică.
5. Amir Jaber, medic libanez, voluntar al organizației „Crucea Roșie”, vizitează școala voastră în cadrul unei campanii de prevenire a traficului de ființe umane. Acum 10 ani, a absolvit Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău și vorbește la perfecție limba română.

5. Clasa se împarte în 4 grupuri, fiecare scriind pe poster experiențele persoanei în raport cu verbul care i-a revenit: *gîndește, vede, aude, simte*.
6. Grupurile prezintă posterul.

Model de grilă pentru evaluarea prezentării

Grupul	Indicatori				Total
	Elevii au reflectat situația în deplină conformitate cu datele oferite.	Elevii au intuit detalii și au dezvoltat adecvat situația.	Elevii au utilizat termeni exacti pentru conturarea stărilor.	Elevii au prezentat adecvat posterul.	
„Gîndește”	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1	
„Vede”	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1	
„Aude”	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1	
„Simte”	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1	
Descriptori	3 p.: Datele oferite au fost valorificate deplin; 2 p.: Datele oferite au fost valorificate parțial; 1 p.: Datele oferite au fost valorificate lacunar; 0 p.: Datele oferite au fost ignorate sau prezentarea nu a avut loc.	3 p.: Situația a fost intuită original și empatic; 2 p.: Situația a fost intuită cu unele aspecte de empatie; 1 p.: Situația a fost intuită sumar; 0 p.: Situația nu a fost înțeleasă sau prezentarea nu a avut loc.	3 p.: Au fost utilizați min. 3 termeni; 2 p.: Au fost utilizați min. 2 termeni; 1 p.: A fost utilizat 1 termen; 0 p.: Nu a fost utilizat nici un termen care să numească stări.	1 p.: Prezentare adecvată; 0 p.: Prezentarea este inadecvată sau nu a avut loc.	

* Evaluatorul va aprecia fiecare aspect, încercuind una dintre cifre.

Interpretarea punctajului:

- 9-10 p. – nivel înalt al competenței interculturale;
6-8 p. – nivel mediu al competenței interculturale;
3-5 p. – nivel jos al competenței interculturale;
1-2 p. – competența interculturală lipsește.

INSTRUMENTUL 2. *Dialogul controlat***Obiectiv de evaluare:**

Elevul va putea să dialogheze civilizată cu un coleg de clasă, luând în discuție o problemă de interes comun și ajungând la un consens.

Descrierea tehnicii:

Dialogul controlat este o tehnică de monitorizare a discuției în contradictoriu dintre doi elevi, ale căror opinii diferite cu privire la un subiect îi sînt cunoscute evaluatorului.

Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Recomandăm tehnica în situațiile în care se observă că unii elevi se comportă agresiv sau își atacă verbal colegii a căror identitate (culturală, religioasă, etnică etc.) este diferită de a lor.
- ✓ Evaluatorul aplică această probă pentru a estima/aprecia în ce măsură comportamentul agresiv este determinat de intoleranța interculturală sau una interpersonala.
- ✓ Evaluarea se desfășoară în 3: doi elevi și profesorul.
- ✓ Strategia de desfășurare a dialogului este aceeași, dar fiecare pereche de elevi va primi un citat diferit.
- ✓ Citatele propuse pentru discuție vor fi imprimare pe foi, în așa fel încît ambii elevi să le poată vedea, în timp ce discută.
- ✓ În activitate vor fi implicați cîte 2 elevi, pe care îi desemnează evaluatorul.
- ✓ Obiectivul acestui exercițiu este amînarea reacției imediate, iar necesitatea de a rezuma argumentele oponentului îl impune pe elev să le examineze mai minuțios, fără a-și permite respingerea lor (care deseori e o frondă).

Algoritm:

1. Un elev va începe discuția (desemnați-l), celălalt va dialoga cu dînsul.
2. Profesorul va completa grila.
3. După ce primul elev a făcut o afirmație, cel de-al doilea trebuie să rezume/recapitululeze spusele lui și abia apoi să-și formuleze opinia.

4. Apoi primul reia spusele sale, ale celui alt elev și continuă discuția ș.a.m.d. Astfel că discuția seamănă cu un bulgăre de zăpadă, care capătă amploare pe măsură ce elevii se aprofundează în subiect.
5. Elevii sînt lăsați să discute în limita a 5-7 schimburi de replici. Dacă discuția continuă și nu se bate pasul pe loc, evaluatorul nu ar trebui să-i întrerupă.
6. Evaluatorul generalizează și formulează, cu ajutorul elevilor, concluzia discuției.
7. Elevilor li se prezintă rezultatele evaluării.

Exemple:

Propuneți pentru discuție un aforism sau un proverb direct legat de problema pe care încercați să o soluționați. De exemplu, problema pe care o puneți în discuție este a patri-otismului și a emigrării, a adaptării la alte locuri și culturi.

Vîrsta: 11-14 ani

1. Ce învață în cuib, aceea face în zbor.
2. Cei ce se potrivesc lesne se-mprietenesc.
3. Cine scoate sabia, de sabie va pieri.
4. Cînd arde casa vecinului, ud-o cu apă pe a ta.
5. Cîte sate, atîtea bordeie, și-n bordeie atîtea obicei.
6. Din pumni străini nu te saturi cînd bei apă.
7. Fiecare pasăre își iubește cuibul.
8. Hainele nu-l fac pe om mai de treabă.
9. Lupul își schimbă părul, dar năravul ba.
10. Trebuie să mănînci un car de sare cu cineva ca să-l poți cunoaște.

Vîrsta: 15-19 ani

1. Cel ce-și reneagă patria, îndură exilul. (Publius Syrus)
2. Fiecare om are o patrie, restul sînt țări. (Octavian Paler)
3. Îmi sînt dragi toate țările, pentru că în oricare din ele aș fi putut să mă nasc, fiecare din ele putea să-mi fie patrie. (Grigore Vieru)
4. Nu locuim într-o țară, locuim într-o limbă. Patria asta înseamnă și nimic altceva. (Emil Cioran)
5. Patriotismul este convingerea că țara ta este superioară celorlalte din cauză că tu te-ai născut acolo. (George Bernard Shaw)
6. Patriotismul nu înseamnă ura împotriva altor neamuri, ci datoria către neamul nos-tru; nu înseamnă pretenția că sîntem cel mai vrednic popor din lume, ci îndemnul să devenim un popor vrednic. (Mihail Sadoveanu)
7. Patriotul cel bun nu este fanatic, el este iubitor de oameni și știe că natura nu cunoaște neamț, englez, francez, grec sau român, ci numai om. (Ion Heliade Ră-dulescu)

Model de grilă pentru evaluator

Numele, prenumele elevului	Indicatori				Total
	Se referă direct la subiectul discutat.	Lansează idei constructive clar formulate.	Manifestă o atitudine conciliantă.	Rezumă cu fidelitate cele spuse de interlocutor.	
1.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	
2.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	
Descriptori	5 p.: În toate replicile; 4 p.: Cu abateri nesemnificative; 3 p.: În mai mult de jumătate dintre replici; 2 p.: În mai puțin de jumătate dintre replici; 1 p.: Sporadic; 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: În toate replicile; 4 p.: Cu abateri nesemnificative; 3 p.: În mai mult de jumătate dintre replici; 2 p.: În mai puțin de jumătate dintre replici; 1 p.: Sporadic; 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: Comunică pașnic pe întreg parcursul discuției; 4 p.: Este conciliant doar în situații clare de conflict; 3 p.: Se dezice de o idee sau formulă verbală doar dacă este atenționat sau somat; 2 p.: Manifestă agresivitate în 1-2 cazuri; 1 p.: Manifestă agresivitate pe întreg parcursul discuției; 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: În toate replicile; 4 p.: Cu abateri nesemnificative; 3 p.: În mai mult de jumătate dintre replici; 2 p.: În mai puțin de jumătate dintre replici; 1 p.: Nu înțelege mesajul transmis de interlocutor; 0 p.: Nu reușește să rezume.	
Interpretarea punctajului: 16-20 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 10-15 p. – nivel mediu al competenței interculturale; 5-10 p. – nivel jos al competenței interculturale; 0-5 p. – competența interculturală lipsește.					

INSTRUMENTUL 3. *Acvariul*

Obiectiv de evaluare:

Elevul va fi capabil să participe la o discuție de grup într-un subiect familiar, de interes comun, manifestându-și cultura generală și competențele de comunicare.

Descrierea tehnicii:

Acvariul este o tehnică de discuție monitorizată, în cadrul căreia un grup de observatori și evaluatorul urmăresc comportamentul celor supuși evaluării (de parcă ar observa niște pești în acvariu), fără a se implica în vreun fel.

Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Clasa este împărțită în două grupuri: grupul exterior, numit și *cercul de observatori* (care constituie 2/3 din numărul de elevi), și grupul interior, numit și *cercul de discuție* (care cuprinde 1/3 din numărul de elevi).
- ✓ Elevii sînt așezați concentric.
- ✓ La o altă evaluare, alți elevi se vor afla în grupul interior.
- ✓ Grupul interior discută, în limita timpului rezervat — cel puțin 2 minute pentru fiecare elev — problema, generalizează și formulează concluzii.
- ✓ Fiecare elev din grupul exterior are o grilă de observare și urmărește un elev nominalizat pe foaia sa (fiecare elev din grupul interior este observat de cîte 2 colegi).
- ✓ Obiectivul observării este modul în care se comportă, comunicînd, colegii lor; conținutul celor spuse; durata și frecvența intervențiilor verbale.
- ✓ Evaluatorul are la dispoziție formule de teme/probleme/subiecte sau citate/texte care vor fi propuse pentru discuție și o grilă de observare.

Algoritm:

1. Grupul interior primește o temă/problemă de discutat și este activ.
2. Elevii din grupul exterior nu se implică.
3. La expirarea timpului, elevii din grupul exterior oferă un feedback verbal direct celor care au discutat.
4. În final, profesorul generalizează, subliniind momentele care ar putea deveni prilej de meditație pentru unii elevi.

Exemplu:**Vîrsta 12-15 ani****☞ Discuțați opinia savantului român Solomon Marcus și ilustrați teza cu exemple din istorie și din viața cotidiană.**

„Ne naștem preluînd o întreagă moștenire genetică de la părinți și, prin intermediul lor, de la bunici, străbunici etc. Preluăm o seamă de trăsături, deprinderi, reprezentări, judecăți și prejudecăți determinate de contextul geografic și istoric în care ne dezvoltăm. Toate acestea ne conferă o identitate genetică, de familie, de loc geografic și de moment istoric, deci o identitate locală, una regională, una națională, de limbă, de cre-dință. În perioada trecerii de la copilărie la adolescență ar trebui să începă conștientizarea nevoii de construire a unei identități mai bogate decît aceea cu care ne-a înzestrat natura. Cum să facem să educăm la cît mai mulți tineri această nevoie (valorificînd critic, selectiv, identitatea primită de la natură)?”

*(Zece nevoi umane de care educația ar trebui să țină**seama) Vîrsta 14-16 ani***☞ Discuțați opinia savantului român Solomon Marcus și ilustrați teza cu exemple din istorie și din viața cotidiană.**

„Se întîmplă un lucru fără precedent în istoria omenirii: numeroasele identități ale ființei umane, aflate într-o dinamică permanentă și o interacțiune continuă, nu mai pot fi înțelese decît concomitent, formînd un sistem. Sau le înțelegem pe toate, sau pe ni-ciuna.

Globalizarea și internetul au o contribuție esențială la această nouă configurație a identităților. Educația nu reușește să facă față acestor probleme, nici nu prea le are în atenție. Dar tensiunile existente între diferite identități ale fiecărei persoane și între identitățile unor persoane diferite sînt, în ultimă instanță, la rădăcina multor conflicte și războaie; aici își află rădăcinile și terorismul existent la scară mondială. Posibilitatea unei dezvoltări armonioase a identităților rămîne deocamdată doar un proiect.”

*(Zece nevoi umane de care educația ar trebui să țină**seama) Vîrsta 16-19 ani***☞ Discuțați opinia scriitoarei de limbă germană Herta Muller, originară din România, laureată a Premiului Nobel pentru literatură, și ilustrați teza cu exemple din limba română și din limbile pe care le studiați.**

„Am fost mereu uimită de varietatea lingvistică a limbii române, de metaforele pe care le conține. E o altă dimensiune a sinelui, pe care ți-o conferă, de parcă aș avea două stații, una a limbii pe care o întrebuițez, alta, cea oferită de cuvîntul echivalent al ce-leilalte limbi, care oferă o altă imagine. Limba română mă însoțește permanent, o am în cap, chiar dacă scriu în limba germană. Mă însoțesc, întotdeauna, în paralel, imaginile celeilalte limbi.”

(Interviu)

Model de grilă pentru observatori

Numele, prenumele elevului	Indicatori				Total
	Elevul a înțeles mesajul pe care îl transmite autorul.	Elevul face referință la propria experiență de viață.	Elevul raportează afirmația dată la exemple din domeniile adecvate (geografie, istorie, lingvistică).	Elevul participă la discuție, susține dialogul.	
1.....	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5 p. //din 20
2.....	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5 p. //din 20
3	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5 p. //din 20
4.....	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5 p. //din 20
5.....	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5	0 1 3 5 p. //din 20
Descriptori	5 p.: A făcut dovada clară a înțelegerii mesajului; 3 p.: A înțeles și a valorificat una dintre idei; 1 p.: A avut tentative de a se referi la mesaj; 0 p.: Nu a înțeles sau nu a demonstrat-o.	5 p.: S-a referit explicit, convingător la propria experiență; 3 p.: A făcut o referință sumară la propria experiență; 1 A reluat ideea unui coleg; 0 p.: Nu a făcut referințe.	5 p.: Aduce cel puțin 2 exemple și le interpretează; 3 p.: Aduce cel puțin 2 exemple, fără a le comenta; 1 p.: Aduce 1 exemplu; 0 p.: Nu a adus exemple.	5 p.: Are cel puțin 3 intervenții; 3 p.: Are cel puțin 2 intervenții; 1 p.: Are o singură intervenție; 0 p.: Nu participă la discuție.	
Interpretarea punctajului: 16-20 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 10-15 p. – nivel mediu al competenței interculturale; 5-10 p. – nivel jos al competenței interculturale; 0-5 p. – competența interculturală lipsește.					

JOCUL DE ROL

Vîrsta: 11-16 ani

Obiectiv de evaluare:

Elevul va putea să-și exprime opiniile, pornind de la o situație; să-și adapteze vorbirea la parteneri și la situații de comunicare, să formuleze idei pentru soluționarea unei probleme, să lanseze oral un discurs în fața auditoriului, să formuleze întrebări și răspunsuri pentru un eventual interviu.

Descrierea tehnicii:

Jocul de rol este o metodă complementară și alternativă de evaluare, prin care profesorul poate pune în scenă diverse situații de comunicare: dialog, monolog, interviu etc. pe o anumită temă, este o metodă în care predomină acțiunea didactică simulată, un instrument important ce revizuieste experiența participanților, a elevilor. *Jocul de rol* se realizează prin simularea unei situații care pune elevii, participanții în ipostaze puțin sau defel familiare, cu scopul de a-i ajuta să înțeleagă situația respectivă, să înțeleagă alte persoane cu un punct de vedere, interese, preocupări diferite. Această metodă permite evaluarea inițiativei personale, plasînd elevii într-un mediu realist.

DIALOGUL

A. Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Evaluarea se desfășoară în 4 echipe a câte 4 vorbitori.
- ✓ Elevilor li se distribuie rolul: mama, tata, bunicul sau bunica, sora sau fratele.
- ✓ Rolul copilului este de a-și convinge părinții să plece într-o tabără unde vor fi copii din mai multe țări, cum ar fi: România, Italia, Germania, Armenia, Turcia etc.
- ✓ Ceilalți intervin pentru a susține sau, dimpotrivă, a respinge cererea copilului.
- ✓ După o rundă de 5 min., se poate face un schimb de roluri, pentru a experimenta mai multe perspective ale aceleiași probleme.

B. Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Evaluarea se desfășoară în 2 echipe a câte 2 vorbitori.
- ✓ Elevilor li se distribuie rolul: afirmator, negator.
- ✓ Rolul fiecăruia este de a convinge pro sau contra despre avantajele sau dezavantajele *studierii într-o școală multietnică; casa reprezintă persoana care locuiește în ea etc.*

- ✓ După o rundă de 5 min., se poate face un schimb de roluri, pentru a experi-menta mai multe perspective ale aceleiași probleme.

C. Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Evaluarea se desfășoară în grupuri egale numeric.
- ✓ Elevii sînt distribuiți în grupuri, reieșind din preferințele în raport cu situația: *Participați la un festival internațional al obiceiurilor de iarnă, prezentați o tradiție specifică unei etnii sau țări. Nu repetați tradiția, nici țara.*

D. Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Evaluarea se desfășoară în 4 grupuri egale numeric.
- ✓ Elevii sînt distribuiți în grupuri aleatorii.
- ✓ Sînt necesare 4 foi de poster și markere.
- ✓ Sarcina: *Proverbele au puterea de a orienta conduita umană. Sînteți parlamen-tari care au elaborat un cod de legi, alcătuit din 10 proverbe, necesar într-o socie-tate multietnică.*

E. Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Evaluarea se desfășoară în grupuri egale numeric: 6 persoane cu 6 roluri sim-bolice.
- ✓ Elevii sînt distribuiți în grupuri, alegînd o culoare: alb, negru, roșu, galben, ver-de, albastru.
- ✓ În grup vor fi 6 culori, fiecare avînd rolul său: albul va prezenta obiectiv in-formația, roșul va prezenta emotiv informația, negrul va evidenția punctele negative, galbenul va sublinia aspectele pozitive, verdele va propune alter-nativă, albastrul va sintetiza, va rezuma discuția. Astfel fiecare este pus în situația de a rezolva o problemă din perspectiva culorii ce i-a revenit.
- ✓ Teme: *Tradițiile populare și modernitatea, Toleranța.*

Model de grilă pentru evaluarea participării la dialog în echipă

Numele, prenumele elevului	Indicatori				Total
	Replicile respectă tema dialogului.	Lansează idei constructive clar formu-late.	Știe cînd să intervină în dialog, fără să-l întrerupă pe celălalt.	Poate con-strui idei pornind de la cele enunțate de conlo-cutor.	
1.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	

2.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5
Descriptori	5 p.: În toate replicile; 4 p.: Cu abateri nesemnificative; 3 p.: În mai mult de jumătate dintre replici; 2 p.: În mai puțin de jumătate dintre replici; 1 p.: Sporadic; 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: În toate replicile; 4 p.: Cu abateri nesemnificative; 3 p.: În mai mult de jumătate dintre replici; 2 p.: În mai puțin de jumătate dintre replici; 1 p.: Sporadic; 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: Comunică pașnic pe întreg parcursul discuției; 4 p.: Este conciliant doar în situații clare de conflict; 3 p.: Se dezice de o idee sau formulă verbală doar dacă este atenționat sau somat; 2 p.: Manifestă agresivitate în 1-2 cazuri; 1 p.: Manifestă agresivitate pe întreg parcursul discuției; 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: În toate replicile; 4p.: Cu abateri nesemnificative; 3 p.: În mai mult de jumătate dintre replici; 2 p.: În mai puțin de jumătate dintre replici; 1 p.: Nu înțelege mesajul transmis de interlocutor; 0 p.: Nu reușește să rezume.
Interpretarea punctajului: 16-20 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 10-15 p. – nivel mediu al competenței interculturale; 5-10 p. – nivel jos al competenței interculturale; 0-5 p. – competența interculturală lipsește.				

MONOLOGUL

- A. Imaginează-ți că participi la un festival internațional *MADE IN...* Prezintă lucruri care ar situa țara ta în lume, în 3 min., sau vorbește despre o altă țară, la alegere, evidențiind aspectele ce-i conferă un loc în lume.
- B. Ești un fotograf cu renume. Organizează o expoziție de fotografii despre locuri care merită a fi văzute în diferite țări. Prezintă oral textul prin care informezi și convingi.
- C. Descoperă interpretul. Răspunde la întrebările de pe poster astfel încât să prezinți, într-un text coerent, un interpret preferat, de o altă etnie:
- Cum se numește țara interpretului preferat?*
 - În ce limbi cântă?*
 - Câți ani are?*
 - Ce gen de muzică interpretează: populară, clasică, ușoară, jazz, rock, operă etc.?*
 - Cum este vocea: vibrantă, puternică, dumnezeiască etc.?*
 - Care îi sînt prietenii?*

- g. *Ce preferințe are?*
 h. *Altceva.*

D. Cartea unei națiuni. După o lună de lectură, prezinți cartea care ar fi exponențială sau prin care am descoperi o etnie:

- a. *Autorul, perioada când a scris;*
 b. *Subiectul;*
 c. *Problemele;*
 d. *Simboluri, motive naționale;*
 e. *Personajul care reprezintă tipul, felul de a fi caracteristic etniei date.*
 f. *Diverse.*

E. Pune-te în locul persoanei pe care ești supărat (atît din realitatea ta, cît și dintr-o altă realitate: carte, film etc.), vei avea astfel ocazia să vezi problema cu alți ochi. Prezintă un discurs despre cum să îmbunătățești relația cu cei din jur.

Model de grilă de evaluare a construirii unui monolog oral pe o temă dată

Aspecte urmărite în timpul prezentării	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
Conținutul este adecvat temei.			
Conectorii logici sînt folosiți adecvat, face legătură dintre idei, opinia susținută este clară.			
Limbajul este adecvat situației de comunicare.			
Exprimarea este corectă, conform normelor.			
Folosește mijloace nonverbale și paraverbale în vederea susținerii ideilor exprimate.			
Total și interpretare	Nivel înalt al competenței interculturale.	Nivel mediu al competenței interculturale.	Nivel jos al competenței interculturale sau, dacă nu obține satisfăcător, competența interculturală lipsește.

INTERVIUL

- A. Imaginează-ți că lucrezi la o revistă de cultură. Formulează 5 întrebări pe care le vei adresa unui scriitor care locuise în anii 70 ai sec. XX în: Riga, Paris, Berlin, Moscova etc.
- B. Imaginează-ți că lucrezi la o revistă de rețete culinare. Intervievează un bucătar de la un restaurant din Chișinău, astfel încât să reliefezi specificul bucătăriei. Ești liber să alegi localul și specificul restaurantului.

Aspecte urmărite	5 puncte	3 puncte	1 punct
Întrebările sînt formulate în concordanță cu subiectul sau situația propusă.	Foarte bine	Se acceptă o scăpare	Parțial
Folosește termenii adecvați unei situații interculturale.	5 termeni	3 termeni	2-1 termeni
Poate construi idei pornind de la cele enunțate de conlocutor	Stabilește foarte bine legătură între replici.	Se atestă unele incoerențe.	Nu există coerență între întrebări.
Interpretarea punctajului: 13-15 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 9-12 p. – nivel mediu al competenței interculturale, 5-8 p. – nivel scăzut al competenței interculturale; 0-4 p. – lipsa competenței interculturale.			

EXCURSIA

Vîrsta: 11–18 ani

Obiectiv de evaluare:

Elevul va putea să dialogheze civilizată atît cu un coleg de clasă, cît și cu alte persoane participante la excursie, luînd în discuție o problemă de interes comun, să se comporte adecvat.

Excursia – o deplasare de studiu efectuată pe parcursul mai multor zile sau săptămîni la obiective culturale mai îndepărtate: cetate, castel, casă-muzeu, mănăstire etc. Prin vizite se consolidează, se completează cele studiate, dar și apare posibilitatea de evaluare a competenței interculturale în situații reale. Această activitate, organizată în afara școlii, oferă elevilor rolul de ghid pe o anumită dimensiune. La fel ca *jocul de rol*, excursia solicită

actul comunicării, deoarece sînt puse în scenă diverse situații de comunicare: monologul (ghid), dialogul (ghid – vizitator, vizitator – vizitator). Această formă de activitate permite verificarea corectitudinii comportamentelor formate anterior.

Elevii pot trage la sorți fișe pe care este indicat un moment despre care vor vorbi în excursie, preluînd rolul de *ghid*.

Discursul ghidului poate fi evaluat în baza grilei folosite la jocul de rol în situația de comunicare monologată.

Într-o altă situație, fiecare va trebui să acorde întrebări ghidului angajat pentru excursia dată.

Se va evalua avînd ca reper grila de la interviu.

Reveniți din excursie, profesorul organizează o discuție în plen despre importanța, impactul excursiei.

Se va evalua în baza grilei de la dialog.

TESTUL DOCIMOLOGIC

Obiectiv de evaluare:

Aprecierea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor multi-/interculturale manifestate prin comportamente/competențe contextuale specifice.

Descrierea instrumentului:

Testul docimologic reprezintă un instrument de evaluare complex, format dintr-un ansamblu de sarcini de lucru (probe sau întrebări – numite itemi), ce permit măsurarea și aprecierea nivelului de pregătire al elevilor, precum și a nivelului de formare și dezvoltare a unor competențe diverse. Rezultatul testului docimologic pune în evidență progresul/ regresul înregistrat de elev într-o perioadă de timp, constituind și un indicator de eficiență a activității profesorului, deoarece oferă, pe baza unor măsurători și aprecieri, informații pertinente cu privire la modul de realizare a obiectivelor didactice, la direcțiile de intervenție de perspectivă a cadrelor didactice pentru ameliorarea și/sau optimizarea demersurilor educaționale.

Condiții prealabile și resurse:

Testul este propus elevilor pentru completare individuală. Timpul se va indica în funcție de vârsta elevilor (de la 20 la 40 min.).

Algoritm:

1. Testarea (completarea testului).
2. Verificarea testului.
3. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor.
4. Prezentarea rezultatelor.

Exemple:

1. TEST PENTRU ELEVI DE GIMNAZIU (11-15 ANI)

TEST DOCIMOLOGIC

Vă rugăm să răspundeți sincer și concis la întrebările de mai jos.

Nume, prenume _____

Clasa _____

1. Explică noțiunile:
 - a) diversitate culturală _____
 - b) comunitate multiculturală _____
 - c) dialog intercultural _____

2. Formulează într-un enunț ideea principală a sloganului: *Toți diferiți, toți egali.*

3. Comunitatea mea este multiculturală, deoarece... (notează minimum 3 argumente)

4. Numește 3 avantaje și 3 dezavantaje pentru viața cotidiană într-o societate multiculturală.

1.	1.
2.	2.
3.	3.

5. Ce ar trebui de făcut pentru ca oamenii să poată comunica mai bine într-o comunitate multiculturală?

6. Comportamentul respectuos față de o persoană de altă cultură se caracterizează prin....

7. În școala mea se face educație interculturală, prin....

8. Vreau să cunosc alte culturi, pentru că aceasta mă ajută la....

Barem de notare:

1	2	3	4	5	6	7	8	Total
3 p.	2 p.	3 p.	6 p.	2 p.	2 p.	3 p.	4 p.	25 p.

2. TEST PENTRU ELEVI DE LICEU (16-18 ANI)

TEST DOCIMOLOGIC

Vă rugăm să răspundeți sincer și concis la întrebările de mai jos.

Nume, prenume _____

Clasa _____

1. Explică noțiunile:

a) diversitate culturală _____

b) comunitate multiculturală _____

c) dialog intercultural _____

d) stereotip _____

e) discriminare _____

2. Sloganul UE *Unitate în diversitate* se referă la necesitatea...

3. Societatea multiculturală se caracterizează prin... (notează minimum 3 atribute)

4. Numește 3 avantaje și 3 dezavantaje pentru viața cotidiană într-o societate multiculturală.

1.	1.
2.	2.
3.	3.

5. Ce înseamnă pentru tine interacțiune adecvată într-un grup multicultural?

6. Expune 3 reguli de eficientizare a comunicării interculturale în comunitatea ta.

7. Identifică 2 exemple de *conflicte interculturale* din comunitatea ta și propune soluții de depășire/diminuare a acestora.

Conflictul	Soluții
1.	1.
2.	2.

8. A avea competența interculturală dezvoltată înseamnă:

a) să știi:

b) să poți:

c) să fii:

9. În școala mea se face educație interculturală, prin...

10. Vreau să cunosc alte culturi, pentru că aceasta mă ajută la...

Barem de notare:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Total
5 p.	2 p.	3 p.	6 p.	2 p.	3 p.	4 p.	6 p.	2 p.	2 p.	35 p.

CHESTIONAR PENTRU CADRELE DIDACTICE

Obiectiv de evaluare:

Identificarea percepțiilor cadrului didactic cu privire la cunoștințele, abilitățile și atitudinile elevilor multi-/interculturale manifestate prin comportamente/competențe contextuale specifice.

Descrierea instrumentului:

Chestionarul reprezintă o tehnică și, corespunzător, un instrument de investigare con-stînd dintr-un ansamblu de întrebări scrise, ordonate logic, care determină din partea profesorilor răspunsuri ce țin de aprecierea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor elevi-lor multi-/interculturale.

Condiții prealabile și resurse:

Chestionarul este propus pentru completare profesorilor/părinților și presupune re-ferințe individuale.

Algoritm:

1. Completarea chestionarelor pentru fiecare elev.
2. Verificarea chestionarelor.
3. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor.
4. Prezentarea rezultatelor la diferite niveluri.

Exemplu:

Stimați profesori!

Vă rugăm să răspundeți la următoarele întrebări, bifînd acele variante de răspuns care corespund așteptărilor dumneavoastră pentru elevii din comunitățile multiculturale.

1. Este elevul capabil să ia în considerare contextul de comunicare?

(alegeți numai o opțiune)

- a) da, deslușește destul de bine particularitățile de comunicare cu adulții, cu rudele și cu colegii;
- b) elevul cunoaște caracteristicile comunicării interculturale și reacționează în mod adecvat la acestea;
- c) elevul nu percepe contextul de comunicare și se pomenește deseori în situații inco-mode, care-i provoacă confuzie sau reacții negative;
- d) elevul nu simte contextul de comunicare și se pomenește deseori în situații incomode, dar nu le acordă atenție (nu percepe incomoditatea comportamentului său).

- 2. Este capabil elevul să demonstreze empatie?** (alegeți doar o opțiune)
- a) nu ați observat ca elevul să fi demonstrat această capacitate;
 - b) da, față de oameni;
 - c) da, dar aceasta se manifestă numai în raport cu eroii din literatura artistică, din filme (desene animate) și nu se referă la persoane reale;
 - d) da, elevul demonstrează empatie în relațiile cu oamenii.
- 3. În opinia dumneavoastră, cum influențează prezența în grupă (clasă) a reprezentanților diferitelor etnii asupra comportamentului și felului de comunicare a elevului?** (alegeți doar o opțiune)
- a) în nici un fel, întrucât el (ea) nu are nici o idee că în cercul său de comunicare sînt reprezentanți ai diferitelor grupuri etnice;
 - b) este în mod clar conștient de prezența în clasă a unui grup de reprezentanți ai diferitelor etnii, dar aceasta nu afectează natura comunicării cu ei (sau întîmpină probleme în comunicarea cu toți);
 - c) comunică cu mai multă dorință și cu mai mare succes cu membrii acestui grup etnic;
 - d) comunică mai binevoitor cu reprezentanții grupului etnic majoritar;
 - e) ignoră alte grupuri etnice;
 - f) se întîmplă să manifeste sentimente negative sau ostile față de reprezentanții altor grupuri etnice.
- 4. În cazul în care la întrebarea anterioară ați selectat una dintre următoarele opțiuni –c), d,) e), f), răspundeți în ce fel se manifestă comportamentul față de reprezentantul (reprezentanții) altei etnii?** (puteți bifa mai multe opțiuni)
- a) în cadrul jocurilor tinde să fie în parteneriat cu reprezentantul propriului grup etnic;
 - b) în cadrul competițiilor pe echipe încearcă să facă parte din echipa unde sînt doar membrii propriei etnii;
 - c) nu vrea să stea în aceeași bancă (la masă) sau aproape de reprezentantul altui grup etnic;
 - d) este predispus la abuz verbal bazat pe stereotipuri etnice negative;
 - e) este dispus la acțiuni fizice.
- 5. Manifestă elevul vreun interes față de cultura etnică proprie?** (puteți marca mai multe opțiuni)
- a) nu, pentru că nu se identifică ca reprezentant al unui grup etnic;
 - b) da, încearcă să învețe limba propriului grup etnic;
 - c) este interesat de istoria, obiceiurile și tradițiile grupului etnic căruia îi aparține și este informat despre aceasta într-o oarecare măsură;

d) are tendința de a participa la evenimente legate de istoria și cultura grupului etnic.

6. Este elevul interesat de cultura (culturile) altor grupuri etnice? (puteți marca mai multe opțiuni)

- a) nu, deoarece nu face distincție între membrii diferitelor grupuri etnice;
- b) este interesat și cunoaște câte ceva din istoria, cultura, particularitățile de trai ale popoarelor care locuiesc în prezent sau nu în Republica Moldova;
- c) este interesat de istoria, obiceiurile și tradițiile unui anumit grup etnic din Republica Moldova (alt grup etnic decât cel propriu) și este oarecum informat în această privință;
- d) caută să participe la evenimente legate de istoria și cultura popoarelor conlocuitoare în Republica Moldova (alte grupuri etnice decât cel căruia îi aparține).

Vă mulțumim pentru efort!

Data îndeplinirii _____

Numele și prenumele elevului _____

Semnătura, numele și prenumele profesorului/părintelui _____

STUDIUL DE CAZ

Evaluarea competenței interculturale se poate desfășura ca studiu de caz, pornind de la o varietate largă de cazuri reale pe care le poate trăi orice persoană, în contextul lumii contemporane multiculturală, a posibilităților numeroase de comunicare și a vitezei de deplasare. În limitele comunității, în orașele din Moldova, dar mai ales dincolo de frontierele țării, oricine trăiește experiențe senzoriale și cognitive noi, legate de diferențele culturale. Unele dintre acestea se limitează la curiozitatea față de tradiții, veșminte, uzanțe, nume, modul de trai în ansamblu, altele generează probleme care trebuie soluționate rapid, pe cont propriu, fără sprijinul cuiva, manifestând respectul necesar în relațiile interpersonale.

Studiul de caz a venit în didactică din business și din cercetare, unde este formulat și realizat atunci când e nevoie de identificarea și analiza unor soluții pentru situațiile de problemă noi, pentru care nu există o strategie de rezolvare. În didactică, studiul de caz are alte manifestări, dar se sprijină pe aceleași momente-cheie. Studiul de caz este chemat să-l pună pe elev în contextul simulativ al unor probleme reale, pentru care el va căuta soluții, le va verbaliza și le va analiza, iar ulterior va prezenta și va argumenta decizia luată.

Algoritm:

1. **Provocarea:** elevilor li se prezintă *cazul*, care poate fi:
 - o relatare rezumativă a unei situații, inspirate din viața cotidiană, din știrile din media;
 - o secvență de text artistic, din care se deduc cu ușurință parametrii CARE?;
 - o imagine sau o secvență de film, relevantă pentru un subiect-problemă etc.

Cazul trebuie să fie adecvat vârstei elevilor și relevant pentru ei; acesta nu trebuie să impună/reclame informații suplimentare extinse sau documentare minuțioasă pentru a fi înțeles.

De asemenea, *cazul* trebuie să fie selectat sau formulat în funcție de competența pe care intenționăm s-o evaluăm, astfel ca analiza să valorifice cunoștințele, abilitățile, dar mai ales deprinderile existențiale ale elevilor și produsul – soluția oferită – să fie convingător.

2. **Formularea problemei.** Scenariul didactic pentru studiul de caz implică formularea de către profesor a unei întrebări-problemă: *Ce ar trebui să facă...?, Ce ai face tu, dacă...?, Cum ai proceda în situația...?*. În continuare, elevii trebuie să contureze explicit problema și să o descompună în secvențe. E un gen de răspuns

la *Și care e problema?* Menționăm că deseori anume identificarea sau formularea problemei este impedimentul pentru soluționare. Cazul poate să pară explicit pentru un adult, dar copilul, elevul să nu intuiască nici problema, nici posibilitatea de a o rezolva. Cerințele pentru formularea problemei trebuie să fie laconismul și claritatea. Cazul urmează să scoată în prim-plan o singură problemă, pentru a nu se dispersa atenția și interesul elevilor față de problemă și soluționarea să se încadreze în timp util.

3. **Lansarea unor ipoteze și analiza lor.** Odată formulată problema, lucrând independent sau în grup, în cheie de brainstorming, elevul trebuie să emită diferite variante de soluționare, ipoteze. Este important ca aici să nu existe o singură variantă, un răspuns corect și – mai ales – să nu li se sugereze elevilor ce răspuns este așteptat. De asemenea, după lansarea ipotezelor, acestea trebuie examinate minuțios. Analiza soluțiilor și ierarhizarea lor, în graficul T sau analiza SWOT, sau în altă strategie, este partea mai importantă a studiului de caz. Firește, sarcina dată trebuie să-i găsească pe elevi pregătiți să-i facă față. Ar fi o condiție ca elevii, în general, să fi exersat deja la alte materii tehnici de lucru interactive, prin care au lansat idei, le-au triat și au aranjat în ordinea priorității soluțiile viabile.
4. **Formularea și prezentarea soluțiilor.** În finalul aplicării studiului de caz, elevii prezintă modul în care cred că trebuie rezolvată problema, pot vedea alternativele și argumenta opțiunea pentru o anumită soluție. Profesorul sau colegii ar putea cere detalii, ar putea pune la îndoială unele argumente sau chiar dezbate cazul, dacă soluțiile oferite sînt opuse în esență.

Pentru evaluarea competenței interculturale, sînt recomandabile studiile de caz care valorifică diversitatea la nivelul practicilor cotidiene – locuința, vestimentația, alimentația, tradițiile etc. În situația cînd elevii călătoresc sau sînt gazdele unor oaspeți din străinătate, se încadrează în echipe internaționale sau contactează cu profesori, antrenori, colegi educați în alte culturi, diferențele vor apărea numaidecît și vor genera întrebări, comportamente, atitudini, acțiuni.

Exemplu:

Provocare

În clasa în care înveți vine o delegație de elevi dintr-o altă țară. Voi ați hotărît că oaspeții din străinătate trebuie să guste bucate naționale, în primul rînd plăcinte și sarmale. Ați comandat la un local de alimentație publică produsele necesare, care v-au fost livrate la timp și corect, produsele arată extraordinar, aromele sînt pe măsură. Ați aranjat frumos mesele, dar observați că oaspeții nici nu gustă din bucate. Unii se interesează politicos despre ingrediente și modul de preparare, alții doar susțin

conversația, dar nimeni nu mănâncă. Înțelegeți că există o problemă (de ce străinii nu sînt atrași de aceste produse apetisante) și că ei vor fi flămînzi cel puțin cîteva ore, fiindcă aveți un program artistic pentru două ore, apoi va dura ceva timp și deplasarea. Cineva dintre oaspeți tatonează terenul și întreabă dacă este în localitate vreo pizzerie, un Mc Donald's. Nu este. Ce vei face ca o gazdă ospitalieră, politicoasă, care înțelege și acceptă diferențele culturale?

Formularea problemei

Elevii trebuie să examineze situația și să înțeleagă de ce a eșuat tentativa lor de a fi gazde ospitaliere. Problema rezidă în refuzul tacit al oaspeților de a mânca (a) un produs necunoscut, (b) într-o încăpere care nu este un local de alimentație (cu care sînt obișnuiți), chiar dacă este curată și amenajată adecvat. Analiza problemei va implica diferențele culturale dintre elevii moldoveni și delegația străină, constatarea faptului că orice produs venit din altă cultură poate trezi suspiciuni și refuzul de a-l gusta. Din perspectiva gazdei, problema este legată și de imagine: oaspeții nu au apreciat oferta; probabil, au idei preconcepute despre oamenii din această localitate și modul lor de trai.

Lansarea unor ipoteze și analiza lor

Elevii vor lansa diferite ipoteze, cum ar fi:

- a) Problema foamei se va rezolva, dacă oaspeților li se va propune altceva: fructe locale, biscuiți, chipsuri, suc, ceai, ceea ce se mai poate găsi în cantina școlii sau în magazinele din preajmă și ce face parte din circuitul universal de produse.
- b) Oaspeții vor încerca să guste bucatele oferite, dacă li se va descrie detaliat cum se prepară, convingîndu-i că plăcinta e ceva similar cu pizza, iar sarmalele au o circulație largă în mai multe țări din Europa de Sud-Est.
- c) Pentru a evita un disconfort (o delegație de tineri înfomețați este practic obligată să asiste la un concert pe care îl percepe la fel ca bucatele), urmează să se renunțe la programul artistic și să se reducă la minimum vizita.
- d) Incidentul va fi mușamalizat, dacă ei (elevii, profesorii) se vor face a nu observa refuzul oaspeților de a consuma plăcinte și sarmale.
- e) Incidentul va fi depășit, dacă gazdele vor continua să mănînce cu poftă și să-i îndemne pe oaspeți măcar să guste; într-un atare context, cei mai flămînzi și curioși vor ceda.
- f) Problema se poate soluționa prin discuție: să-i întrebe deschis de ce nu mănîncă și să discute ulterior situația; e posibil să nu fie flămînzi, să nu fie o oră potrivită pentru regimul lor alimentar etc.
- g) Gazdele trebuie să arate că le-a deranjat/supărat această atitudine și să accen-tueze în discursuri diferențele dintre culturi, modul de viață etc. Aceasta nu va rezolva problema, dar, cel puțin, vor face măcar ceva pentru a-și salva demnitatea, reputația de popor ospitalier.

- h) Fiecare trebuie să raporteze la sine o atare experiență: Ce ar face, dacă i s-ar propune, în timpul unei vizite, ceva de mâncare, despre care nu știe ce este, cum se prepară și în ce condiții a fost pregătit. El cum ar proceda?

Elevii ar putea lansa mai multe sau mai puține variante de soluționare a problemei, le vor rebuta pe unele, le vor considera aplicabile pe altele și le vor aranja într-o ordine. Mai departe vor argumenta doar o soluție, pe care o consideră cea mai potrivită.

Formularea și prezentarea soluțiilor

În funcție de modul în care au lucrat (individual, în perechi sau în grup), elevii vor prezenta pe rând soluțiile la care au ajuns, aducând 2-3 argumente prin care să explice de ce au optat pentru această rezolvare.

Specificul aplicării *studiului de caz* ca tehnică de evaluare a competenței interculturale la etapa gimnazială, preponderent, în clasele a VII-a – a IX-a, constă mai cu seamă în analiza, valorificarea și depășirea unor momente de șoc cultural, care îi "pîndește" chiar în comunitate sau, mai larg, în cadrul Republicii Moldova. Problemele care vor constitui miezul acelor cazuri trebuie să implice cunoaștere și comportament civilizat, respectuos. Din lectură, din studiul literaturii, istoriei, geografiei, din vizionarea unor programe TV și, mai ales, din viața cotidiană elevul știe că există diferențe culturale nu numai între etniile care trăiesc la mii de kilometri distanță, ci chiar între locuitorii aceluiași raion sau oraș. Respectul față de cultura altora trebuie să fie evident în analiza și soluționarea cazului.

Obiectivul de evaluare al unui studiu de caz construit pe demonstrarea competenței culturale și interculturale: *Elevul va fi capabil să analizeze problemele legate de diferențele culturale ale persoanelor care contactează, oferind soluții plauzibile, pertinente, civilizate.*

Variante posibile:

1. Vezi pe stradă un grup de oameni care au un port diferit de cel al majorității trecătorilor. Înțelegi că este un port național (ar putea fi scoțieni veniți ca suporterii la un meci; eleve din Turkmenistan, în uniforme școlare, care sînt, de fapt, rochii tradiționale; un ansamblu de dansatori care defilează în portul lor național etc.). Nu știi cine sînt și de ce arată așa, cum se numesc piesele lor vestimentare și de ce le poartă, dar vrei să afli. Consideri că trebuie să vorbești nemijlocit cu ei într-o limbă de comunicare internațională. Cum vei intra în dialog? Ce crezi că este oportun să întrebi, ca să obții informația necesară, dorită?
2. În clasa în care înveți vine un coleg de altă etnie, care pînă de curînd a locuit într-o altă țară, are un nume foarte exotic și greu de memorat. Acesta vorbește cu dificultate limba română, dar pare să fie bine-crescut și corect, deși are niște maniere ciudate pentru contextul în care a nimerit. Ar vrea să se integreze în colectiv, dar

- nu știe cum să o facă, iar atitudinea colegilor este diferită: unii sînt gata să comu-nice cu el și în afara școlii, să se împrietenească, alții rîd deschis și îl provoacă. Cum ai proceda? Ce i-ai spune colegului nou-venit?
3. Trebuie să prezentați, împreună cu colegii din alte clase, în cadrul unui festival al etniilor, organizat în raion sau municipiu, comunitatea din care provii. Nu aveți mijloace pentru a angaja un regizor, a procura costume scenice etc., dar nu vreți să ratați ocazia de a face o prezentare onorabilă. Ce și cum crezi că trebuie să întreprindevi? Pe ce elemente specifice vă veți construi prezentarea?
 4. În gimnaziul/liceul la care înveți se elaborează un program de activități distractive, care sînt legate de anumite sărbători. Discuția a provocat-o dorința unora de a include mai multe sărbători specifice pentru alte culturi (Haloween, Anul Nou Chinezesc, Valentine's day, Sf. Patrick etc.). Poți opta pentru o singură sărbătoare din această serie. Pe care o alegi?

Pentru etapa liceală, propunem cîteva variante de cazuri:

1. Pleci împreună cu părinții la nunta unui verișor, în altă localitate, ai fost anunțat că îți revine misiunea de vornicel. Încerci să înțelegi ce intră în obligațiile tale. Ești surprins, mirat de unele tradiții despre care nu ai auzit anterior, iar acum trebuie să le respecti. Orice eroare este în defavoarea ta, vei deveni pentru un timp personajul ridicol, dacă vei gafa. La eveniment sînt prezenți bunicii, unchii, mătușile, verii. Cum te-ar putea ajuta ei ca să-ți îndeplinești onorabil rolul? De unde te poți informa anterior despre obligațiile care îți revin?
2. Privești o emisiune televizată despre tradițiile unei comunități etnice minoritare din Republica Moldova, România sau altă țară (lipoveni, polonezi, cehi, armeni, greci, tătari etc.). Ești fascinat de acele tradiții, dar înțelegi că ele pot să dispară în următoarele decenii, pentru că au loc procese de urbanizare, tinerii pleacă din satele de baștină și chiar din țară, copiii nu învață în limba lor maternă la școală ș.a.m.d. Ce trebuie să întreprindă primăria pentru a păstra comunitatea etnică și tradițiile lor?
3. Ai hotărît să participi la un concurs pentru a avea posibilitatea de a studia în clasa a XI-a în Germania sau Marea Britanie. Cunoști bine limba engleză și limba germană și crezi că vei face față exigenței profesorilor, nu vor apărea probleme la studii. Vei locui "în familie", dar nu știi de ce etnie va fi această familie, în ce limbă vorbesc membrii ei, ce convingeri religioase au, dacă le au, cum este organizată viața lor cotidiană. Ce aspecte vei discuta înainte de a alege să locuiești într-o anumită familie? Ce nu ai putea accepta categoric?
4. În calitate de membru al unui lot olimpic sau al unei echipe sportive, pleci împreună cu colegii la o competiție/un concurs. Pentru că organizatorii au inclus în agendă și activități mai puțin formale, de socializare, va trebui să prezentați un mic program artistic, relevant pentru cultura țării, eventual, să luați niște suvenire. Ce veți include în program? Ce suvenire veți lua?

Propunem, pentru evaluarea competenței culturale și interculturale prin studiu de caz, o grilă generală de evaluare, care ne va permite să delimităm nivelul minim, mediu și avansat. Vom insista asupra continuității indicatorilor, dar și asupra unei schimbări calitative de la gimnaziu la liceu.

Model de grilă pentru evaluare

Nivel de competență interculturală	Gimnaziu	Liceu
	Elevul	
Minim	<ul style="list-style-type: none"> Înțelege esența situației prin raportare la diferențele culturale ale persoanelor sau comunităților implicate în caz. 	<ul style="list-style-type: none"> Formulează clar problema care constituie esența cazului, referind 1-2 cauze ale situației create.
Mediu	<ul style="list-style-type: none"> Poate formula 2-3 ipoteze logice de soluționare a problemei, ținând cont de specificul cultural al persoanelor implicate. 	<ul style="list-style-type: none"> Lansează 3-5 variante de soluționare a problemei, pornind de la experiența proprie, cunoștințe și demonstrând atitudine constructivă de cetățean.
Avansat	<ul style="list-style-type: none"> Poate alege o variantă optimă de soluționare a problemei, proprie sau lansată de colegi, demonstrând asertivitate și comportament civilizat. 	<ul style="list-style-type: none"> Alege o variantă optimă pe care o expune argumentat, cu referințe la diversitatea culturală a părților implicate și cu respectul cuvenit față de fiecare persoană.

Aplicarea acestei tehnici de evaluare este recomandabilă numai în cazul când elevii, în general, sînt familiarizați din activitățile de învățare cu studiul de caz.

EVALUAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE

ÎN BAZA RESURSELOR GRAFICE

Instrumentul 1. *Ghidul Local*

Vîrsta: 11-19 ani

Obiectiv de evaluare:

Elevul se va plasa în locul reprezentantului unei alte culturi și va percepe cultura locală din perspectivă globală, manifestînd toleranță și flexibilitate.

Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Tehnica se desfășoară în plen, apoi în 3-7 echipe (v. nota de mai jos). Dacă sînt prezenți foarte puțini elevi, se poate lucra în perechi în loc de echipe.
- ✓ Materiale necesare: postere după numărul echipelor, markere.

Algoritm:

1. Elevilor li se propune să evoce succint de ce obiceiuri necunoscute s-au ciocnit călătorind în alte țări sau citind/vizionînd filme documentare despre acestea.
2. Se acumulează, pe tablă, denumirile unor reguli și convenții ale vieții cotidiene în Republica Moldova, de care trebuie să țină cont vizitatorii țării. De exemplu: forma salutului între necunoscuți, tacîmurile de masă, respectarea spațiului personal, conducerea automobilului pe stînga, traversarea străzilor, comportamentul în lăcașele de cult etc.
3. Elevii formează 7 echipe și trag la sorți regiunile: Europa de Vest, Europa de Est, Asia, Africa, America de Nord, America de Sud, Australia și Oceania.
4. Fiecare echipă va crea un poster menit să le explice vizitatorilor din regiunea respectivă reguli și convenții de viață în Republica Moldova. Se vor folosi exclusiv imagini.
5. Posterele vor fi prezentate în tehnica *Turul galeriei*, fără explicații verbale.
6. Elevii vor evalua, prin grilă individuală, posterele echipelor din care n-au făcut parte.

Este important ca elevii să fie la curent cu specificul culturii și vieții din regiunile vizate. Pentru clasele gimnaziale, se pot selecta mai puține regiuni (de exemplu, Africa, Asia, Europa de Vest), în funcție de orizontul elevilor.

Model de grilă pentru evaluare

Echipa	Indicatori					Total
	Pictografele reflectă fidel realitățile vieții din Republica Moldova.	Pictogramele denotă inteligibil mesajul, fără echivo-uri.	Mesajul este reprezentat într-o formă respectuoasă.	Conținutul posterului ține cont de cultura destinatarilor.	Posterul are un aspect estetic plăcut, este îngrijit și lizibil.	
1	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
2	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
4	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
5	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
6	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
7	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	
Scorarea	3 p.: Exhaustiv; 2 p.: Parțial; 1 p.: Cu omisiuni serioase; 0 p.: Nu se referă la Republica Moldova.	3 p.: Mesajul este clar; 2 p.: Unele pictograme sînt neclare sau pot fi interpretate greșit; 1 p.: Majoritatea pictogramelor sînt neinteligibile; 0 p.: Lipsesc sau sînt înlocuite prin cuvinte.	2 p.: Mesajul este respectuos; 1 p.: Mesajul este parțial condescendent; 0 p.: Mesajul denotă lipsă de respect.	3 p.: Specificul culturii destinatarilor este clar înțeles și reflectat în poster; 2 p.: S-a ținut cont de unele elemente ale culturii destinatarilor; 1 p.: Posterul este orientat spre străini în general; 0 p.: Posterul nu pare să aibă un destinatar specific.	3 p.: Aspectul grafic este adecvat, pictogramele sînt vizibile; 2 p.: Aranjarea în pagină sau dimensiunea pictogramelor necesită ajustare; 1 p.: Aspect haotic, negrijit; 0 p.: Posterul este neprezentabil.	
Interpretarea punctajului: 11-14 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 6-10 p. – nivel mediu al competenței interculturale; 3-5 p. – nivel jos al competenței interculturale; 0-2 p. – competența interculturală lipsește.						

Instrumentul 2. *Ce-ai văzut?*

Vîrsta: 15-19 ani

Obiectiv de evaluare:

Elevii vor potrivi titluri la imagini, privindu-le din perspective opuse, și vor înțelege în ce măsură titlul (și eventualul comentariu) afectează modul în care este percepută imaginea, îndeosebi în absența contextului sociocultural.

Condiții prealabile și resurse:

- ✓ O fotografie de calitate, format A4 sau A3, care să reprezinte un eveniment sau un grup de persoane în acțiune (de exemplu, o poză legată de știri curente). Imaginea va denota aspecte culturale identificabile dintr-un mediu străin elevilor.
- ✓ Foi cu lipici de două tipuri (culoare sau formă diferită), cîte două pentru fiecare elev, stilouri/creioane.

Algoritm:

1. Fotografia se fixează pe peretele clasei.
2. Fără a oferi detalii de context, profesorul anunță că această fotografie nu are titlu și că elevii urmează să o intituleze singuri. Pentru că orice imagine poate fi interpretată în moduri diferite, fiecare elev va oferi un titlu pozitiv și unul negativ (critic) pentru fiecare imagine. Discuțiile sînt descurajate la această etapă.
3. Elevii primesc cîte două fișe cu lipici. Dacă e posibil, fișele pentru titluri negative și pozitive vor avea culori sau forme diferite.
4. După ce au examinat fotografia, elevii înscriu pe fișe cîte un titlu pozitiv și unul negativ și le lipesc în jurul fotografiei.
5. După ce toate fișele au fost fixate, elevii își explică, pe rînd, titlurile, relevînd aspectele pe care au intenționat să le evidențieze. Se discută în plen despre imagine, sensul ei și variantele de interpretare oferite de titluri diferite.

Exemple de imagini:

Model de grilă pentru evaluare

Elevul	Indicatori					Total
	Ambele titluri sînt corect formulate din punct de vedere lingvistic.	Titlurile și comentariul denotă înțelegerea scenei reprezentate.	Justifică titlurile propuse.	Analizează efectul produs de titlurile altor elevi.	Manifestă atitudine tolerantă față de subiectele reprezentate.	
1. ...	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	
2. ...	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	
Scorarea	3 p.: Ambele titluri sînt corect formulate; 2 p.: Ambele titluri sînt formulate corect, cu abateri minore; 1 p.: Un singur titlu este corect formulat; 0 p.: Niciun titlu nu este formulat corect/titlurile lipsesc.	3 p.: Ambele titluri și comentariul denotă înțelegere; 2 p.: Titlurile, dar nu și comentariul, denotă înțelegere; 1 p.: Titlurile denotă înțelegere, comentariul lipsește; 0 p.: Titlurile nu reflectă înțelegerea scenei.	3 p.: Justifică convingător, cu argumente solide, ambele titluri propuse; 2 p.: Argumentele sînt parțial convingătoare; 1 p.: Argumentele sînt convingătoare pentru unul dintre titluri; 0 p.: Nu aduce argumente.	3 p.: Percepe adecvat și analizează efectul produs de titlurile proprii și cele ale altora; 2 p.: Analizează cu unele carențe și inexactități; 1 p.: Face o tentativă de analiză; 0 p.: Nu analizează deloc.	3 p.: Atitudinea este tolerantă și înțelegătoare; 2 p.: Atitudinea este parțial tolerantă; 1 p.: Atitudinea este puțin tolerantă; 0 p.: Atitudinea este intolerantă.	
Interpretarea punctajului: 11-15 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 7-10 p. – nivel mediu al competenței interculturale; 3-6 p. – nivel jos al competenței interculturale; 0-2 p. – competența interculturală lipsește.						

Profesorul notează în grila de evaluare scorul fiecărui elev. Elevii sînt evaluați atât în urma prezentărilor individuale, cît și în baza discuției în plen.

INSTRUMENTUL 3. 1001 de nopți

Vîrsta: 11-15 ani

Obiectiv de evaluare:

Elevul va contribui la desfășurarea narațiunii colective în baza imaginilor propuse, manifestînd empatie și toleranță față de personaje și circumstanțe culturale diferite de ale sale.

Condiții prealabile și resurse:

- ✓ Profesorul pregătește un set de fișe de carton, ceva mai mari decît cărțile de joc (10x13 cm), pe care sînt înțeleiate imagini decupate de persoane, obiecte, clădiri și scene dinamice. Este important ca imaginile să conțină referințe clare la unul sau mai multe medii culturale străine, dar nu e necesar să fie create în același stil. Recomandăm ca imaginile să denote elemente recognoscibile ale culturii materiale și spirituale: obiecte de cult, vestimentație etnică, festivaluri populare, mîncăruri, instrumente muzicale.
- ✓ Numărul fișelor va permite fiecărui participant să ia două sau trei, lăsînd cîteva fișe în rezervă.

Algoritm:

1. Elevii și profesorul se așază în cerc în jurul unei mese sau bănci, astfel încît fiecare să aibă acces la suprafața mesei și să vadă fișele aranjate pe ea în timpul narațiunii.
2. Fiecare elev trage, fără a alege, două sau trei fișe din setul propus. Recomandăm ca și profesorul să ia cîteva fișe, pentru a putea interveni în momente de impas și a dirija sau a înviora narațiunea.
3. Profesorul sau un elev demarează narațiunea, plasînd pe masă una din fișele sale și inspirîndu-se din conținutul ei. Dacă clasa nu are experiența narațiunii colective ad-hoc, profesorul poate oferi o expoziție sau contura intriga. De exemplu: „Aceasta este povestea lui Paolo, un băiețel din Bolivia, care a plecat în vizită la bunica sa din Canada”.
4. Intervențiile elevilor se pot realiza după unul din două modele: sau fiecare prezintă una din fișe și narează un fragment atunci cînd îl ajunge rîndul, pe cerc, sau fiecare elev are libertatea de a interveni cu fișa potrivită în momentul care i se pare oportun.
5. Profesorul monitorizează narațiunea și completează grila de evaluare. După necesitate, profesorul poate răspunde la întrebări despre obiectele sau evenimentele reprezentate în imagini.
6. Cînd toate fișele au fost utilizate și povestea s-a sfîrșit, profesorul debrifează

activitatea, discutând cu elevii cum și-au construit narațiunea, în ce mod elementele culturale din imagini le-au determinat cuvintele și cum s-au simțit povestind despre un mediu cultural străin.

Exemple de imagini:

Model de grilă pentru evaluare:

Elevul	Indicatori					Total
	Narațiunea valorifică imaginea.	Narațiunea este logică și inventivă.	Elementele culturale sînt evidențiate și valorificate.	Narațiunea ține cont de mentalitatea societății vizate.	Elevul demonstrează respect și toleranță pentru alte culturi și mentalități.	
1. ...	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	
2. ...	0 1 2	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2 3	0 1 2	
Scorarea	2 p.: Narațiunea reflectă conținutul imaginii în întregime; 1 p.: Narațiunea se referă tangențial la imagine; 0 p.: Narațiunea nu are legătură cu imaginea.	3 p.: Narațiunea este creativă și interesantă; 2 p.: Narațiunea face uz de șabloane, dar este logică; 1 p.: Narațiunea nu se potrivește cu firul povestirii; 0 p.: Narațiunea se limitează la descrierea imaginii.	3 p.: Toate elementele culturale ale imaginii sînt valorificate adecvat în narațiune; 2 p.: Unele elemente culturale sînt reflectate în narațiune; 1 p.: Elementele culturale sînt menționate sau descrise, fără a avea un rol în narațiune; 0 p.: Elementele culturale sînt ignorate cu desăvîrșire.	2 p.: Mentalitatea societății vizate este pe deplin luată în considerare; 1 p.: Unele aspecte ale mentalității locale sînt ignorate; 0 p.: Personajelor li se atribuie mentalitatea naratorului.	2 p.: Atitudine respectuoasă și tolerantă; 1 p.: Atitudine parțial tolerantă; 0: Atitudine derizorie, lipsită de respect.	
Interpretarea punctajului: 11-13 p. – nivel înalt al competenței interculturale; 7-10 p. – nivel mediu al competenței interculturale; 3-6 p. – nivel jos al competenței interculturale; 0-2p. – competența interculturală lipsește.						

PROIECTUL

În sens larg, proiectul este o intenție sau un set de intenții de a întreprinde o acțiune ameliorativă, al cărui aspect esențial îl constituie caracterul anticipativ. Proiectul este o activitate centrată în exclusivitate pe elevi, care le creează acestora sentimentul utilității a ceea ce produc. Acesta încurajează cel mai bine abordarea integrată a învățării și oferă elevilor posibilitatea de a asambla într-o viziune personală achizițiile obținute la diferite discipline de studiu, răspunzând în felul acesta la întrebarea: *Ce pot face cu ceea ce învăț în clasă?*

În scopul dezvoltării la elevi a competenței interculturale, pot fi realizate o gamă variată de proiecte, produsul finit al cărora pot fi: revistă tematică, sondaje de opinie, studii de caz, prezentare Power Point, poster, expoziție foto, activitate literar-artistică etc.

Proiectele care abordează problematica interculturalității pot fi realizate în contextul etapei de extindere la disciplinele școlare *Istorie, Educație civică, Limba și literatura română, Geografie, Educație muzicală* etc. și pot avea un caracter interdisciplinar.

De asemenea, proiectele respective reprezintă și una din modalitățile prin care elevii sînt implicați în diferite activități/acțiuni extrașcolare.

Exemplu de proiect care abordează problematica interculturalității pentru gimnaziu:

Revista tematică *Unitate prin diversitate*

Obiectivele proiectului:

- Crearea unui produs de informare a elevilor și cadrelor didactice din școală pri-vind interculturalitatea.
- Dezvoltarea capacităților elevilor de colectare/prelucrare/elaborare a materialelor relevante tematicii interculturalității.
- Dezvoltarea capacităților de lucru în echipă, de comunicare și prezentare.
- Formarea atitudinilor de acceptare și promovare a interculturalității în mediul șco-lar și comunitar.

Mod de desfășurare:

1. Motivarea elevilor pentru a participa la concursul de selectare a membrilor colegiului de redacție.
2. Selectarea prin concurs a membrilor colegiului de redacție și repartizarea responsabilităților.

3. Organizarea ședințelor de lucru în vederea stabilirii rubricilor revistei.
4. Colectarea informației pentru materialele care vor fi publicate pe paginile revistei.
5. Elaborarea articolelor și a altor materiale pentru revistă.
6. Tehnoredactarea și corectarea materialelor.
7. Editarea revistei.
8. Prezentarea revistei.
9. Evaluarea activității pe parcurs și la final.
10. Acțiuni în vederea extinderii activității de editare a revistei.

Posibile instrumente de evaluare a proiectului

1. Chestionar de evaluare a motivației membrilor echipei de proiect

<ol style="list-style-type: none"> 1. Ți-a plăcut că fii implicat în proiect? Motivează răspunsul. 2. Ce ți-a plăcut cel mai mult să realizezi în cadrul proiectului? De ce? 3. Te-ai simțit confortabil printre colegii din echipă? De ce? 4. Cum crezi, ai fost util grupului? Dacă da, argumentează prin două-trei situații, iar dacă nu – specifică motivul. 5. Ai lucrat pînă la finele proiectului? Dacă da – ce te-a făcut să fii fidel proiectului, iar dacă nu – ce te-a făcut să abandonezi proiectul. 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Ai putea să motivezi colegii tăi să se angajeze într-o activitate asemănătoare? Dacă da – cum ai face acest lucru? 7. Dacă te-ai angaja într-un proiect similar, ai fi gata să-ți asumi mai multe responsabilități? Dacă da – care ar fi acestea? 8. Ce aspecte din cadrul proiectului ai dori să le analizezi/cercetezi în profunzime?
---	--

2. Chestionar de evaluare a experienței proprii în cadrul proiectului

<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce am învățat personal despre interculturalitate, ca urmare a participării la proiect? 2. Care a fost contribuția mea la proiect? 3. Ce abilități mi-am dezvoltat pe parcursul proiectului? Cum motivez? 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Cum pot perfecționa abilitățile mele privind promovarea interculturalității în școală și în comunitate? 5. Cum aș putea valorifica abilitățile dezvoltate în cadrul acestui proiect în realizarea unui proiect similar?
---	---

3. Chestionar pentru evaluarea obiectivelor proiectului

A. Indicați dovezi pentru obiectivele proiectului care ar confirma realizarea acestora.

Obiectiv:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

x. _____

B. Ce obiectiv din proiectul vostru s-a realizat parțial? Care a fost cauza?

C. Ați identificat vreun obiectiv din proiectul vostru care nu s-a realizat defel? Dacă da, care sînt cauzele?

4. Fișă de evaluare *Cum a lucrat grupul nostru?*

Niveluri de performanță Indicatori	Mereu	Deseori	Uneori	Niciodată
<i>Ședințele noastre au fost bine organizate.</i>				
<i>Am ascultat fiecare ce spune celălalt.</i>				
<i>Am participat cu toții la discuții.</i>				
<i>Am lansat propriile idei.</i>				
<i>Am reușit să dezbatem probleme fără a ne indispuce.</i>				
<i>Celor mai mulți dintre noi discuțiile li se păreau plăcute și utile.</i>				
<i>Cei mai mulți au contribuit la îmbunătățirea discuțiilor.</i>				
<i>Cei mai mulți au obținut un plus de învățare în cadrul activității grupului.</i>				

5. Fișă de autoevaluare privind activitatea ca membru al grupului

Indicatori	Niveluri de performanță				
	Mereu	Deseori	Uneori	Niciodată	
<i>Am participat în cadrul lucrului în grup.</i>					
<i>Am ascultat atent ce spune fiecare membru al grupului.</i>					
<i>Am lansat propriile idei.</i>					
<i>Am fost ascultat de membrii grupului.</i>					
<i>Pe parcursul activității au apărut situații de conflict.</i>					
<i>Voi dori să mai lucrez în acest grup.</i>					

6. Grilă de evaluare a produsului: revista tematică *Unitate prin diversitate*

Criterii	Nivel de performanță	
	Nivelul I	Nivelul II
1. Colectarea informației	<ul style="list-style-type: none"> – Colectează informații relevante tematicii revistei din cel puțin 7 surse scrise; – Colectează informații relevante tematicii revistei din cel puțin 4 surse orale. 	<ul style="list-style-type: none"> – Colectează informații relevante tematicii revistei din cel puțin 5 surse scrise; – Colectează informații relevante tematicii revistei din cel puțin 2 surse orale.
2. Structură și organizare	<ul style="list-style-type: none"> – Elaborează planul revistei; – Stabilește o legătură logică între rubricile revistei. 	<ul style="list-style-type: none"> – Elaborează planul revistei; – Se atestă unele contradicții neînsemnate privind legătura logică între rubricile revistei.
3. Analiză și argumentare	<ul style="list-style-type: none"> – Elaborează materiale-sinteze ale informațiilor din mai multe surse; – Prezintă interpretări personale și stabilește legături logice cu alte interpretări. 	<ul style="list-style-type: none"> – Elaborează materiale care prezintă sinteze ale informațiilor din mai multe surse; – Prezintă opiniile unor autori referitoare la problematica abordată; – Prezintă opinia personală cu unele confuzii în argumentare.

	<ul style="list-style-type: none"> – Prezintă opinia personală argumentat; – Există o legătură logică între argumente și concluzii. 	<ul style="list-style-type: none"> – Există unele neconcordanțe între argumente și concluzii.
4. Prezentare	<ul style="list-style-type: none"> – Utilizează corect terminologia relevantă conceptului de interculturalitate; – Prezintă revista într-un limbaj clar, coerent, convingător. 	<ul style="list-style-type: none"> – În linii mari, utilizează corect terminologia relevantă conceptului de interculturalitate; – Prezintă revista într-un limbaj clar, coerent, convingător, dar persistă și o serie de expresii echivoce.

Proiect pentru liceu *Istorie orală*

În contextul interculturalității, proiectul de istorii orale se bazează pe pregătirea și realizarea de către elevi a unor interviuri cu persoane aparținând unor culturi diferite și valorificarea acestora în scopuri educaționale. Implicarea în proiecte de istorie orală poate contribui la o mai bună cunoaștere a propriei comunități, la descoperirea unor aspecte inedite și de multe ori impresionante din comunitate, la promovarea în școală și în comunitate a diversității culturale

Evaluare proiectului de istorie orală va viza în primul rând modul în care elevul a par-curs pas cu pas etapele de realizare ale acestuia și anume:

1. Pregătirea

- Alegerea subiectului/temei proiectului;
- Stabilirea obiectivului proiectului;
- Cercetarea de pînă la interviu;
- Exersarea tehnicilor de interviu;
- Pregătirea echipamentului (reportofon etc.);
- Identificarea persoanei care va fi interviuată și contactarea acesteia.

2. Interviul

- Realizarea interviului;
- Transcrierea textului interviului;
- Organizarea și analiza materialului.

3. Realizarea produsului

- Redactarea istoriei orale (scrierea unui articol, povestire etc. în care să fie incluse informații/fragmente de interviu);

- Prezentarea produsului (în fața colegilor de clasă sau de școală, părinților, reprezentanților comunității);
- Asigurarea păstrării produsului (în colecții, portofolii, cabinetul de istorie, bibliotecă, muzeul școlii sau al comunității etc.).

Un alt aspect important al evaluării în cadrul proiectului de istorie orală ar putea viza interviul propriu-zis.

Fișă de evaluare pentru interviu

Nr.	Criterii de evaluare	Indicatori
1.	Selectarea persoanelor pentru interviu.	Identifică persoane din comunitate care reprezintă alte culturi și ar avea de relatat lucruri interesante și inedite în contextul interculturalității.
2.	Informarea prealabilă despre persoana care va fi interviuată.	Se informează în prealabil asupra specificului activității, modului de trai al persoanelor identificate pentru interviu.
3.	Redactarea întrebărilor pentru interviu.	La redactarea întrebărilor respectă structura interviului (introducere, conținut, încheiere). Prevalează întrebările deschise.
4.	Desfășurarea interviului.	Adresează întrebări relevante temei proiectului. Stabilește cu persoana interviuată relații bazate pe încredere, deschidere, sinceritate.
5.	Analiza rezultatelor.	Transcrie textul interviului și completează fișa de interviu conform structurii: I. Date despre persoană (nume, prenume, data nașterii, locul nașterii, profesie, studii); II. Rezumatul interviului; III. Locul și data desfășurării interviului).
6.	Comunicarea rezultatelor.	Prezintă fișa de interviu într-un limbaj clar, concis și convingător.

GLOSAR

◆ **Competența interculturală** este abilitatea complexă a unei persoane de a comunica adecvat și de a acționa eficient în raport cu o persoană marcată de o cultură străină. Presupune înțelegerea sistemului de valori al „străinului”, empatizarea cu el, cunoașterea nu numai a limbii acestuia, ci și semnificația gesturilor, a mimicii, a intonației, a simbolurilor esențiale ale culturii sale. Se înscrie în aria competențelor sociale și civice, alături de cele personale și interpersonale, și include toate formele de comportament care permit fiecărei persoane să participe eficace și constructiv la viața socială și profesională, fiind legată în mod direct de bunăstarea personală și socială. Se referă la promovarea cetățeniei democratice, precum și la utilizarea cunoștințelor, deprinderilor, valorilor și atitudinilor necesare pentru a promova incluziunea, justiția și dezvoltarea durabilă, respectând toate drepturile omului și libertățile fundamentale.

C. Cucoș propune o nouă abordare a conceptului de *competență interculturală*:

- a) *cunoștințe*: inițierea în mediul social apropiat și în caracterul specific al relațiilor sociale, implementate în ariile interpersonale și intergrupale; însușirea contextului axiologic al culturii proprii și al culturilor străine, acceptate ca rezultat al influențelor continue cu caracter de aculturație; cunoașterea modului de interacțiune a raporturilor interculturale, în scopul evitării tendințelor etnocentriste, discriminatorii, xenofobe;
- b) *capacități*: aprecierea raționamentelor (a caracterului lor benefic sau malefic, de coeziune sau de separare, constructiv sau distructiv); analiza modului de manifestare a autostereotipurilor și heterostereotipurilor și a modului în care acestea influențează comportamentele în raport cu reprezentanții culturilor străine; autoanaliza eficientă, autocontrolul situațiilor și conduitelor personale, cu scopul corecției ulterioare a manifestărilor nefavorabile în mediul social intercultural; comunicarea interculturală; adaptarea mesajului la contextul sociocultural;
- c) *atitudini*: afirmarea unei poziții cetățenești juste, de combatere a atitudinilor și comportamentelor de ignorare, de diminuare a importanței și de discriminare a culturilor eterogene, promovând toleranța interculturală și cooperarea reciprocă. [Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 43]

◆ **Comportamentul asertiv** se caracterizează prin aceea că nu se încalcă nici drepturile personale, nici ale celorlalți, subiectul exprimându-și sentimentele și preferințele într-un mod deschis și într-o manieră socialmente adecvată.

Acest mod de comportament se caracterizează printr-o atitudine de respect față de sentimentele celorlalți și facilitează comunicarea bilaterală. Din comportamentul asertiv

face parte:

- motivarea corectă a interlocutorului;
- nedesconsiderarea trebuințelor celorlalți;
- respectarea imaginii interlocutorului;
- respectarea sentimentului stimei de sine și al celui alt;
- obținerea conexiunii inverse.

◆ **Discriminarea** este un comportament negativ nejustificat, în raport cu grupuri sau persoane (în funcție de rasă, sex, etnie etc.), care implică tratamentul nefavorabil al unei persoane în exercitarea unui drept din cauza unei caracteristici concrete, identificabile – tratamentul fiind analizat prin comparație cu felul în care sînt, au fost sau ar fi tratate persoane aflate într-o situație similară.

◆ **Discriminarea directă** este un tratament diferențiat aplicat unor persoane aflate în situații comparabile (excepție: cînd nu este posibil de identificat sau imaginat comparatorul), în legătură cu recunoașterea sau exercitarea unui drept sau interes legitim, în baza unui criteriu protejat de lege, fără existența unei justificări obiective și rezonabile.

◆ **Discriminarea indirectă** vizează un tratament egal, aparent neutru, care dezavantajează persoane aflate în situații semnificativ diferite (cu un impact diferențiat), în legătură cu recunoașterea sau exercitarea unui drept sau interes legitim, în baza unui criteriu protejat de lege, fără existența unei justificări colective rezonabile.

◆ **Discriminarea pozitivă** semnifică asumarea unei politici, în mod deliberat, care urmărește acordarea unui tratament preferențial anumitor grupuri sociale (minorități sociale) în baza faptului că acestea au fost, pentru o semnificativă perioadă de timp, dezavantajate prin politici guvernamentale sau ca rezultat al uneia sau al mai multor prejudecăți populare.

◆ **Educația axiologică** – educație „prin” și „pentru” valori.

◆ **Educația pentru bună înțelegere, pace și cooperare** promovează formarea aptitudinilor și a atitudinilor civice de abordare a problemelor sociale prin dialog și participare activă.

◆ **Educația pentru participare, democrație și respectarea drepturilor omului** vizează formarea și cultivarea capacităților de înțelegere și de aplicare a democrației la nivelul principiilor sale valorice de conducere socială eficientă și a instituțiilor sale, recunoscute la scară universală, care promovează drepturile omului.

◆ **Educația pentru toleranță** promovează formarea unor atitudini și comportamente pline de respect, înțelegere și acceptare a diferențelor umane și culturale.

◆ **Educația interculturală** vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategii prin care se iau în considerație specificitățile spirituale sau de alt gen (diferența de sex, diferența socială sau economică etc.), evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendințele de atomizare a culturilor. Abordarea interculturală, se arată într-o lucrare de Antonio Perotti editată de Consiliul Europei în 1992, nu este o nouă știință, nici o nouă disciplină, ci o nouă metodologie ce caută să integreze, în interogația asupra spațiului educațional, datele psihologiei, antropologiei, științelor socialului, politicii, culturii, istoriei. Educația interculturală privilegiază interacțiunea și dialogul, curajul de a ieși din sine și dorința de proiecție în celălalt. (C. Cucuș)

◆ **Empatia** este un proces complex (perceptiv, intelectual, afectiv) constând în identificarea subiectului cu obiectul cunoașterii și în proiectarea stărilor proprii asupra acestuia din urmă, subiectul trăind în sine viața altuia.

◆ **Gîndirea pozitivă** este un tip de gîndire în care predomină optimismul. Cel ce manifestă mult optimism este cu siguranță plin de speranță, încredere sau credință. A avea permanent încredere în reușita unei acțiuni fără a pierde bunul simț, a găsi soluții acolo unde alții s-au resemnat, a avea curajul să străbați neprevăzutul și să provoci la luptă misterul înseamnă că manifesti fără să știi o gîndire pozitivă. A vedea binele din orice lucru, *a te opune răului din om, dar nu omului*, a ști să transformi o înfrîngere în victorie, a ști să pierzi atunci cînd ești înfrînt provin dintr-o gîndire pozitivă.

◆ **Hărțuirea** este un comportament nedorit, care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, avînd drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane.

◆ **Interculturalitatea** este termenul ce denumesc contactul dintre culturi, exis-tența unui dialog între acestea și, nu în ultimul rînd, interacțiunea și influența pe care o primesc reciproc.

◆ **Instigarea la discriminare** este un comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane, acestea se pot identifica inclusiv pe baza criteriilor stipulate de Legea specială nr. 121 din 25 mai 2012, în domeniul egalității și nediscriminării.

◆ **Prejudecățile** sînt opinii preconcepute, de cele mai multe ori eronate și defavo-rabile, impuse de mediu sau de educație. Ele pot fi îndreptate asupra unor persoane sau grupuri sociale.

◆ **Principiul egalității și nediscriminării** este consacrat în dreptul internațional de la începuturile legislației internaționale în domeniul protecției drepturilor omului, adoptată de ONU, și ratificat în legislația Republicii Moldova.

◆ **Protecția europeană împotriva discriminării** a evoluat în cadrul a două sisteme – Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) și prevederile nondiscriminare din tratatele UE, detaliate în directivele europene.

◆ **Respect pentru diversitate** – atitudine de respect și înțelegere pentru ceea ce este diferit, comportament adecvat față de diferite grupuri pe care le-am putea discrimina din cauza stereotipurilor și a prejudecăților.

◆ **Stereotipurile** sînt manifestări comportamentale ale prejudecăților. Acestea se edifică pe o idee preconcepută, neîntemeiată pe date precise, ci doar pe informații neverificate, care se impun membrilor unui grup.

◆ **Șoc cultural** – stare de stres, emoție puternică generată de diversitatea culturală, diferențele care sînt observabile la alte etnii, grupuri sociale, generații etc. și care nu se încadrează în normalitate pentru individ, contravin normei în accepția sa.

◆ **Toleranța** este respectul, acceptarea și aprecierea bogăției și a diversității culturilor lumii, a felurilor noastre de expresie și a manierelor de exprimare a calității noastre de ființe umane. Ea este încurajată prin cunoaștere, deschiderea spiritului, comunicare, precum și prin libertatea gândirii, conștiinței și credinței. Toleranța este armonia în diferențe. Ea nu e doar o obligațiune de ordin etic; ea este, de asemenea, și o necesitate politică și juridică. Este o virtute care face ca pacea să fie posibilă și care contribuie la înlocuirea culturii războiului cu o cultură a păcii.

◆ **Toleranța interpersonală** rezidă în acceptarea modului de viață, a comportamentului, a convingerilor unei alte persoane, care, în viziunea celui alt, nu procedează corect. Acest fel de toleranță nu este legat de alți parametri decît de comportamente și atitudini. Cel pe care îl tolerăm poate să ne fie rudă de sînge, de aceeași etnie, vîrstă, con-fesiune, educație, nivel de studii și de trai, dar conflictele se iscă în bază de neacceptare a acțiunilor sau a spuselor celui alt.

◆ **Toleranța socială** promovează respectarea și acceptarea persoanei, indiferent

de statutul social și de starea ei materială. În mediul școlar, e bine ca profesorii să fie atenți la cerințele cărora nu le pot face față toate familiile din care provin elevii (rechizite, cărți, uniformă sau excursii costisitoare etc.).

- ◆ **Toleranța de gen** promovează egalitatea și echitatea dintre bărbați și femei în diverse domenii ale vieții, începând cu mediul familial și terminând cu cel politic.
- ◆ **Toleranța de vîrstă** se manifestă prin acceptarea persoanelor de diferite gene-rații, a atitudinilor categorice, a inovațiilor comportamentale și vestimentare sau a tradi-ționalișmului.
- ◆ **Toleranța față de persoanele cu dizabilități** constă în acceptarea și sprijinirea persoanelor cu divers handicap. Copiii dezvoltați bine fizic acceptă cu greu aspectul di-ferit al altora, mai ales dacă și comunitatea i-a etichetat sau marginalizat. Declarată prin politică de stat sau chiar de forurile internaționale, susținută prin decizii și amenajări spe-ciale de locuri pentru accesul persoanelor invalide, grija aceasta coboară cu greu de la decizie la comportament personal, de la om la om.
- ◆ **Toleranța interconfesională** constă în acceptarea și respectarea convingerilor religioase ale persoanelor, chiar dacă, uneori, sfidează propria credință. Promovarea valorilor și a tradițiilor creștine (ortodoxe) în marea majoritate a comunităților și coexistența creștinilor ortodocși cu protestanții și catolicii sau – mai rar – cu adepții iudaismului ori ai islamului s-ar părea că nu generează conflicte sesizabile.
- ◆ **Toleranța interetnică** se manifestă ca acceptarea unei persoane, indiferent de apartenența ei la o anumită (oricare) etnie.
- ◆ **Unitate în diversitate** – motto-ul Uniunii Europene, care a fost folosit pentru prima dată în anul 2000 și care arată că europenii s-au unit pentru a promova pacea și prosperitatea, acceptînd, totodată, să-și deschidă spiritul către culturile, tradițiile și limbi-le atît de diverse ale continentului nostru.
- ◆ **Univers axiologic** – totalitatea valorilor cu care este înconjurat omul.

